

Kildevernet må bedres

DEBATT MEDIER

Journalisters kildevern må bli bedre i fremtidig lovgivning. Vernet om kilder som er lovet anonymitet, må bli sterkere. Dagens kildevernregler bør suppleres med mer vidtrekkende bestemmelser om taushetsplikt og etterforskningsforbud, slik det er i Sverige.

For tiden pågår en viktig debatt om rettsvern og trygghet for varsler. En rekke fagfolk bekrefter at det rettslige varslervernet er for svakt i Norge. Enkelte politikere ønsker nå å se på andre ordninger som kan styrke rettssikkerheten til varsler og andre informanter.

Ny teknologi og lovgivning de siste årene har samtidig ført til sterkere press på journalistikkens arbeidsvilkår her i landet. Et eksempel på dette er åpningen for større bruk av politiets skjulte tvangsmidler. At myndighetene går bakveier og avdekker kilders identitet som er lovet anonymitet, innskrenker journalisters muligheter til uhindret å kunne innhente og motta viktig samfunnsinformasjon i fremtiden. Avsløres kilder som i fortrolighet har meddelt opplysninger til pressen, vil det kunne tørke ut journalistenes informasjonskanaler og undergrave mediens samfunnsrolle.

Den sentrale begrunnelsen for journalisters lovmessige rett til vern om anonyme kilder er ønsket om en fri og åpen informasjonsformidling og meningsdannelse. Forutsetningen for en slik aktiv og informert deltagelse i samfunnsdebatten er tilgang på et mangfold av opplysninger fra ulike aktører. Enten det er fra varsler som har et budskap de brenner for, eller informanter som journalistene har bedt om uttalelser fra. Kildevernet omfatter både dem som aktivt har gitt informasjon til media, og dem som er blitt oppsøkt av journalister.

Et nytt regelverk bør omfatte alle redaksjonelle medier uansett plattform eller eier

Kildevernet er en personlig rett for journalistene, og deres vern om anonyme kilder er ikke avledet av redaktørens. Journalister kan derfor gi et selvstendig bindende løfte om anonymitet til kilder. Deretter blir det opp til redaktøren om kildens informasjon skal videreformidles under disse betingelsene.

Et lovutvalg, det såkalte Medieansvarsutvalget, arbeider for tiden med utkast til en samlet og teknologinøytral medieansvarslov. Et nytt regelverk bør omfatte alle redaksjonelle medier uansett plattform eller

RETT. Kildevernet er en personlig rett for journalistene, skriver Elin Floberghagen (til venstre) og Ina Lindahl.

eier, slik at loven blir i takt med den teknologiske utviklingen og journalistene kan jobbe innunder de samme rammevilkårene.

I en fremtidig medielovgivning vil det, av hensyn til journalistikkens arbeidsvilkår her i landet, være viktig å få på plass en ordning som i Sverige, hvor journalister som har hatt befattning med kilder som er lovet anonymitet, får taushetsplikt om vedkommendes identitet. I tillegg vil hverken domstolen eller andre offentlige myndigheter ha rett til å foreta undersøkelser for å finne den anonyme kilden. Brudd på taushetsplikten og etterforskningsforbudet vil med denne ordningen bli straffesanksjonert, slik tidligere utredninger også har foreslått. På denne måten vil det bli bedre balanse mellom reglene om anonymitet og reglene for vern av varsler og andre informanter.

Norsk Journalistlag, ved leder Elin Floberghagen og advokat Ina Lindahl.

SITATET

Idretten er et spill av samfunnet

Utenriksminister Jonas Gahr Støre prøver å fortelle VG at statsminister Jens Stoltenberg er omtrent like vellykket i sin rolle som Drillo er som landslagstrener. Og at Norge ikke er noen toppnasjon?

Illustrasjonsfoto: Colourbox

Fortgang om hjemgang

«SYD FIKK sjansen til hjemgang i dagens spill, men han måtte spille forsiktig for å kunne notere vunnet utgang.» melder Aftenpostens bridge-spalte. Sjansfull seilas? Risky busi-

ness? Neida. Senere spilte Syd nemlig hjertet fra bordet og oppnådde dermed samtidig å «beholde forbindelsen mellom hendene».

Vi antar bridgespilleren Syd hadde hodet på rett på plass.

Avskrekking

ANNENHVERT styre i private barnehager vil botelegge foreldre som henter barna sine for sent, melder Dagsavisen.

Det bør også vurderes gapestokk for dem som griser i søppelrommet, buksevann mot sigarettneiping på gaten og strengt tilsnakk mot snusposer i pisseoaret.

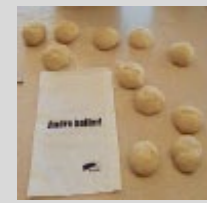

Illustrasjonsfoto: Colourbox

Kremler

HØYRES VALGKAMPFLAGDOR ifjor høst var «Trygghet og optimisme». Nå lanserer Dagsavisen Solbergkremen, som skal beskytte Norge mot solbrenthet basert på partileder Erna Solbergs fire politiske hovedingredienser: veier, forskning, privat initiativ og ditto investorer.

Vi tar oss i å lengte tilbake til Høyres «Andre boller»-kampanje fra 2008. Erna for president!

SAVN. Høyres bolle-kampanje anno 2008.

Pengenes ulike funksjoner innbyr til forvirring, og bidrar til at folk lar seg lure til å kjøpe idiotiske bankprodukter.

Når peng er blir produkt

MERKEVARER RUNAR DØVING

For folk flest kan ikke penger tingliggjøres. Penger blir ikke ansett som et produkt, en vare, men som et mål og et middel.

Når man handler en vare i en butikk, er det med en meget bestemt ekvivalens, nemlig nettopp penger. At penger både kan være byttmiddel, verdimåler og betalingsmiddel, har de fleste fått med seg fra gymnasensum. De fleste skjønner også teoretisk at penger handler om tillit og en relasjon som flere parter må være enige om, og at selve papirlappen er en representasjon, uten noen verdi i seg selv. Men at penger kan være et produkt, er langt vanskeligere å forstå – og det selv om man skjønner at banker lever av renter. Når økonomer snakker om penger, forsikring eller lån som «varer» og «produkter», er det for de fleste metaforer, og meget dårlige sådanne.

Når du legger en pakke skruer på disken, har du bestemt deg for at den pakken med skruer ikke er verd prisen på 68 kroner, men du kjøper den likevel. Det er dyrt for varen, men 68 kroner er ikke mye penger. Du er litt irritert, men er likevel med på å gjøre en avtale, en kontraktsbasert transaksjon, med en furten variant av kjøpsloven i baklommen, om det skulle vise seg at skruene ikke holder mål. Markedet fungerer ikke som du ønsker, men du er med på etter-spørsselsiden, og tilbudet blir deretter.

Når du kontakter en bank for å kjøpe et lån, burde relasjonen være akkurat den samme. Men det er den ikke. For mange er banken fortsatt en institusjon som yter en slags kvasioffentlig service. Du låner penger. Banken er snill og gjør deg en tjeneste.

FOR 50 ÅRSIDEN

Villminken herjer slemt blant sjofuglene på Burøya i Steigen, og folk har den siste tiden funnet flere ærfuglhunner liggende døde på reiret med avbitt hode.

Et lett sportsfly med ski landet i går på den sendekte toppen av Mont Blanc og lettet igjen uten vanskeligheter. 24. juni 1960

Et eksempel fra virkeligheten: En ung mann får mulighet til å kjøpe sin første leilighet i Obos. Han må låne penger. Han går til banken han har hatt en kunderelasjon til siden første klasse på barneskolen, da sparebanken i nærheten var så snill å gi ham en sparegris og gratis konto. Han er glad i banken (med litt dårlig samvittighet fordi han stjal en gullfisk fra et akvarium der som tiåring). Han går inn i banken og spør om han kan låne penger. Banken svarer ja.

«Tusen takk!» sier den unge mannen, oppriktig glad, og tror deretter til det positive svaret er langsiktig kundeforhold, stabil økonomi og fravær av mislighold – ikke kausjon og sikkerhet. Han betaler på lånet den 20. i måneden, år ut og år inn. Han betaler 12 prosent rente. Så leser han en dag en annonse for banken om tilbud på lån til en rente på ni prosent

til nye kunder. Da tenker han: «Er det ikke litt rart at jeg som fast kunde gjennom 20 år skal betale høyere rente enn nye kunder?» Han ringer til banken med dette spørsmålet på hjertet. Banken svarer med å sette den renten umiddelbart. (Det hører med til historien at den unge mannen forlot banken for godt, og er en av de få på statistikken med endret bankforbindelse.)

Pengenes ulike funksjoner innbyr til forvirring. Det er langt fra det juridiske begrepet «finansielle instrumenter», hvor penger nettopp er instrumenter på linje med maskiner, til å forstå at et «verdipapir» ikke er det samme som å ha penger i banken. Selv om mange i en periode kan oppleve seg selv som investor når de kjøper hus, oppfører de seg sjelden som kapitalister.

Et eksempel er hvordan man folkelig skiller mellom å kjøpe

og å låne som to distinkt ulike transaksjoner. I den ene har du en kontrakt som er avgjort ved kjøpsøyeblikket, i den andre står du i vedvarende sosial relasjon. Det er ikke alltid så lett å forstå rent kognitivt at man ikke befinner seg i en gjensidighetsrelasjon på linje med å låne en bok av en venn.

Det er derfor lett for en bank å skape en forestilling om at banken gjør deg en tjeneste når den gir deg lån, som om renten bare var et gebyr for å betjene avdrag. Det er derfor rimelig at den unge mannen sto ydmyk med luen i hånden når han skulle handle i banken, og ikke skjønner at det er banken som skal være glad for salget av varen, og ikke han som har kjøpt den til en meget dårlig pris.

Når folk lar seg lure til å kjøpe bankprodukter de ikke trenger, skyldes det at de ikke skjønner at banken er en butikk

med varer, men tror at banken står i en paternalistisk, kvasioffentlig relasjon til dem selv, ikke i en kjøpsrelasjon. Man skjønner ikke at de som sitter i skranken, er jevnyrdige med dem som selger biler. De færreste vet jo heller ikke at de er ansatt på provisjon, og banken gjør jo ingenting for å klargjøre forholdet – tvert imot lar den sine selgere kalle seg «rådgivere».

For økonomisk skolerte vil det å bytte eller velge bank være som å velge å handle på A-mobler eller Ikea – et naturlig rasjonelt økonomisk valg ut fra hvor varen var best og billigst. Men for folk flest, som altså utgjør et flertall, vil relasjonen til banken være av en annen karakter, der banken er en autoritet av en annen orden enn markedet.

Spørsmålet er om politikere, Konkurransetilsynet og Forbrukerrådet skal ta hensyn til slike

■ VANT FREM. DnB Nor ble nylig dømt for å ha gitt for dårlig informasjon til småspareren Ivar Petter Røeggen (fra venstre). Banken må betale tilbake det Røeggen har tappt på såkalte strukturerte spareprodukter. Her fra retten sammen med advokatene Thomas Berge og John Christian Elden.

Foto: Aleksander Nordahl

sosiologiske og semantiske tillitsrelasjoner, eller om de skal forholde seg til objektive markedsrelasjoner. Og om folk må skylde seg selv hvis de ikke setter seg inn i varen de kjøper, og lar seg bondefange av en selger som kaller seg rådgiver og reklamerer med et «garantert» produkt.

Runar Døving er professor ved Markedshøyskolen og forsker ved Statens institutt for forbruksforskning (Sifo).

Navn: Bjørn Roger Wilhelmsen
Alder: 34
Stilling: Makroøkonom, First Securities

PÅ NATTBORDET

– Der har jeg noe så kjedelig som The Economist liggende. – Nåja, de har jo ihvertfall gode bokanmeldelser. Leser man dem, kan man bløffe seg frem. Dessuten holder de, artig nok, på forestillingen om at journalister skal i bakgrunnen, og ikke signere sine saker.

– Det er sant, artiklene er aldri signerte. Men de er skikkelig gode, og får med seg lesere selv om de er på forskjellige nivåer. – Et interessant prosjekt ville vært å ta for seg billedtekstene i løpet av en årgang, og se hvor stor prosentandel som hadde skjulte Shakespeare-referanser. For det er endel! Har du noengang i ditt liv opplevd at en journalist har hatt problemer med det økonomifaglige?

– Noen journalister kan jeg snakke med som til kolleger, og det som kommer ut i andre enden, blir bedre enn hva jeg selv kunne ha formulert. Andre ganger må man passe meg på. – En misforståelse og du blir uforsvarende årsak til at børsen stuper! – Ha ha. Det har skjedd misforståelser, men uten slike konsekvenser.

– Hva leser du av faglitteratur? – Jeg leste «Globale penger» for ikke så lenge siden, av BI-professoren Arne Jon Isachsen. Han har også en månedssavis som jeg abonnerer på. – Noen får lest litt når de blir tvunget inn i et fly. Reiser du selv noe i jobben?

– Ja, og da har det hendt at jeg har hatt med meg bøker av Jo Nesbø. Han er en fascinerende skikkelig med mange talenter. – Det er nok få nordmenn som i så stor grad har fått mennesker til å ønske at flyet deres blir forsinket, det skal han ha. – Ja, det stemmer nok! Samboeren min, som leser mer enn meg, slapp opp for ideer, og siden hun er svensk, hadde hun ikke noe kjennskap til Nesbø, så jeg tipset henne om ham.

– Hun vil kanskje kreve at du leser Stieg Larsson. – Der sier du noe, jeg skal jaggu ta med meg bøkene på ferie. – Hvor går ferden? – Sverige, Mo i Rana der jeg kommer fra, og Portugal. – Tillat Nattdorset å anbefale den nyutgitte boken «Lisboa» av Stig Holmås.

Dagens Næringsliv Sentralbord 22 00 10 00

Kundeservice 815 11 815

Annonse 22 00 10 75

Dagens Næringsliv
Christian Krohgs gate 16,
Postboks 1182 Sentrum,
0107 Oslo
REDAKSJONEN etter kl. 16.30
Desken: 22 00 13 30
EtterBørs: 22 00 13 55

Feature: 22 00 13 51
Finans: 22 00 13 64
Foto: 22 00 13 07
Livsstil: 22 00 13 73
Nyhetssjef: 24 10 14 30
Næringsliv/IT: 22 00 13 64
Politikk/økonomi: 22 00 13 93

Utenriks: 22 00 13 65
REDAKSJONER UTENFOR OSLO
Kristiansand: 38 07 13 00
Stavanger: 51 85 81 11/13
Trondheim: 73 80 89 20
Tromsø: 77 66 56 65
REDAKSJONER UTENLANDS

Brussel: +32 47 3510 842
Bangkok: +66 7622 5970
TELEFAKS OSLO
Abonnement: 22 00 10 60
Administrasjonen: 22 00 10 10
Annonse: 22 00 10 70
Løssalg: 22 00 10 30

Redaksjonen: 22 00 11 10
TELEFAKS UTENLANDS
Bangkok: +66 762 34580
TELEFAKS UTENFOR OSLO
Bergen: 55 31 85 92
Kristiansand: 38 07 08 30
Stavanger: 51 85 81 10

Trondheim: 73 80 89 02
Tromsø: 77 66 56 78
E-POST
annonse@dn.no
kundeservice@dn.no
redaksjonen@dn.no
www.dn.no